

De Pommel

ivn natuur
educatie
Noord-Groningen

De Pommel verschijnt 2x per jaar; in juni en december.

Foto: aanleg van een Tiny Forest in Uithuizermeeden

Van de redactie

Voor jullie ligt de nieuwste Pommel met verslagen van de activiteiten van afgelopen half jaar, maar ook met ander natuurberichten. Zo vertelt Jeanine Blokzijl over moestuinieren op scholen, en Jan Langelaar en Auko Bleker over hun workshop 'Meer natuur in de tuin' die ze hebben gegeven. Arie Beemsterboer toont een aantal foto's die hij heeft gemaakt van nachtvlinders die hij vangt.

Er is ook aandacht voor de vogel, het zoogdier en het insect van 2024. En meer.

Helaas geen voorwoord van onze voorzitter. Larry is aan het revalideren van ziekte en hoopt na de zomervakantie zich weer te laten zien en horen. Beterschap!

Ik dank *Ria van den Akker, Arie Beemsterboer, Auko Bleker, Jeanine Blokzijl, Wim Bosscher, Johanna Klatter, Jan Langelaar* en *Maria Woortman* voor hun bijdrage.

Volgende editie

Kopij (tekst en/of foto's), of een vraag over de natuur is van harte welkom via oscarenhilde@hotmail.com of ivnnoordgroningen@hotmail.com.

Sluitingsdatum inleveren kopij voor het volgende nummer: **1 december 2024**

Fraaie schijnbok (man) op een boterbloem

De Pommel digitaal ontvangen?

Wij zijn een natuurorganisatie, toch ontvangt bijna iedereen een papieren versie van De Pommel. Digitaal versturen betekent minder papier en dus minder belastend voor het milieu. Bovendien besparen we druk- en portokosten. Misschien wil je hierover nog een keer nadenken en De Pommel toch liever digitaal ontvangen? Stuur dan een mailtje naar ivnnoordgroningen@hotmail.com.

Kiekendieven in vogelvlucht

Verslag lezing over de kiekendief d.d. 16 januari jl. door de redactie, foto's Hilbrand Schoonveld

Madeleine Postma, werkzaam bij het Grauwe Kiekendief - Kenniscentrum Akkervogels (GKA), nam ons 16 januari tijdens een lezing mee in de bijzondere wereld van de kiekendieven. Er waren maar liefst 36 aanmeldingen voor de lezing!

In Nederland komen bruine, blauwe, grauwe en steppe kiekendieven voor. De kiekendief is een elegante roofvogel die jaagt, op het gehoor, tegen de wind in laag over de grond met de vleugels in V-vorm. Vrouwtjes zijn groter dan de mannetjes.

De bruine kiekendief is de meest voorkomende soort met zo'n 1100 broedparen. De blauwe kiekendief is de zeldzaamste en heeft de laatste 3 jaar hier niet meer gebroed. De steppe kiekendief broedt sinds 2017 in Nederland, slechts met een paar nesten per jaar. Deze vogel paart soms ook met andere soorten kiekendieven. Kiekendieven zijn niet trouw aan elkaar en een man houdt er soms meerdere vrouwen op na. Dat laatste is hard werken voor de man, want hij moet voor het voedsel zorgen, terwijl het vrouwtje op het nest op de eieren of bij de jongen blijft.

Grondbroeder

De aantallen kiekendieven zijn sinds een eeuw fors achter uitgegaan, m.n. doordat natuurlijk broedgebied is verdwenen. Ze broeden op de grond, vooral in winter-tarwe en -gerst en soms in luzerne. De broedtijd duurt ongeveer een maand, en daarna duurt het nog ruim een maand voordat de jongen kunnen vliegen. Dat is vaak een probleem omdat de gewassen al gemaaid/geoogst moeten worden terwijl de jongen nog niet kunnen vliegen. Daarom worden de nesten opgespoord door vrijwilligers. Een drone wordt ingezet om de exacte locatie te bepalen. Doordat bijna alle boeren wel mee willen werken, kunnen de nesten beschermd worden.

Madeleine Postma, Oscar de Jong en Hilde van Heuveln plaatsen een kooi (2023)

Het nest van de blauwe en de grauwe wordt beschermd met een gazen kooi met omgevouwen rand, zodat predatoren zoals de vos en marterachtigen er niet bij kunnen. Ook kan het gewas de vogels niet verstikken als het door regen omvalt.

Na het uitvliegen worden de nesten opgeruimd en worden braakballen gezocht. De braakballen geven een beeld wat de vogel eet. Het zijn voornamelijk muizen, maar soms ook kleine vogels en insecten.

Ringen

De jongen van de grauwe en blauwe kiekendieven worden geringd. Bij het ringen wordt o.a. gekeken naar de conditie van de vogels. Aan de oogkleur in combinatie met de pootdikte is het geslacht te bepalen en aan de vleugellengte de leeftijd. Het eerste jaar is het moeilijkste voor de jongen. De overlevingskans is dan slechts 32%.

Zenders

Soms worden vogels gezenderd, hiermee wordt veel informatie verkregen. Waar vliegt de vogel in het broedseizoen, en waar trekt die heen na het broedseizoen. Zo blijken de kiekendieven over de Middellandse zee heen te vliegen en niet per se over landpassages, zoals bv Gibraltar, wat vroeger altijd werd gedacht.

Trek

In het najaar vliegen de grauwe en bruine kiekendieven naar Noord-Afrika. Ze trekken niet in groepen zoals zwaluwen, maar het is ieder voor zich. Onderweg verblijven ze soms langere tijd op doortrekplaatsen om op te vetten. In Afrika eten de vogels vooral sprinkhanen. De blauwe kiekendief blijft winterdag in Nederland.

Veranderend landschap vraagt passende maatregelen

Veranderingen in het landschap, zoals meer verstedelijking en wind- en zonneparken, vormen een uitdaging voor vogels, niet alleen voor de kiekendieven. Vogelakkers brengen helaas (nog) geen verbetering in de vogelstand. Een grotere variatie van gewassen, in combinatie met het gebruik van vaste mest in plaats van drijfmest, blijkt een grotere variatie aan insecten te geven, wat gunstig is voor veel vogels. Maar het blijft zoeken naar passende maatregelen om de populatie in stand te houden en het liefst te vergroten.

WILGEN GEKNOT DOOR IVN NOORD-GRONINGEN

[↑ Overzicht](#)[← Vorige](#)[Volgende →](#)

 5 februari 2024

Afgelopen zaterdag heeft natuurvereniging IVN Noord-Groningen onder prima weersomstandigheden wilgen geknot. Met maar liefst 15 vrijwilligers, variërend in de leeftijd van 26 tot 74 jaar, zijn alle wilgen ontdaan van hun 2-jarige takken.

Als de takken na 2 of 3 jaar niet worden verwijderd, kunnen de bomen gaan omvallen omdat de kroon te zwaar wordt. Met knotten wordt dat voorkomen, en ontstaan de prachtige karakteristieke knotwilgen.

Al 35 jaar onderhoudt IVN de wilgen op dit perceel in Uithuizermeeden. Knotwilgen vormen een prachtige broed- en schuilplaats voor allerlei insecten, vogels en kleine zoogdieren. Van de afgezaagde takken zijn takkenrillen te maken die ook ten goede komen aan de biodiversiteit, omdat tal van diersoorten er een schuilgelegenheid in vinden.

Omdat de takken heel recht groeien kunnen deze ook gebruikt worden als bonenstokken.

Tussen de middag werden de vrijwilligers getrakteerd op heerlijk warme soep van Hotel Ekamper uit Oosteinde, waarvoor grote dank.

Arie en Johanna hadden alles prima geregeld; van deelnemers benaderen, zorgen dat er een EHBO-doos aanwezig is, stoelen voor iedereen, het regelen van de soep, tot het zorgen voor goed gereedschap (ladders, takkenscharen, pistoolzagen en beugelzagen). Aan het eind van de werkdag werden de vrijwilligers door Johanna verrast met een potje narcissen. Een dikke pluim voor Arie en Johanna.

- advertentie van onze drukker –

Aandacht krijg je door het te geven

PRINTWERK XXL SIGNING TEXTIELDRUK VORMGEVING	Het Aanleg 16 0595 - 444 916 info@deprint.nl www.deprint.nl
---	--

Voorbeelden van natuuractiviteiten in de zomer

Open Imkerijdagen – 13 en 14 juli – Nederlandse Bijenhouders Vereniging
 Tekenen in Toen (kinderen) – 20 juli – Domies Toen
 Vaartocht Foxholstermeer – 24 juli – Groninger Landschap (niet gratis)
 Beleef het Uithuizerwad – 3 augustus - Natuurmonumenten (niet gratis)

2024: Het jaar van de huismus, de hermelijn en de veldkrekel

Bron: De vogelbescherming, Roots, Vroege vogels, foto's redactie en internet

De huismus

De huismus is één van de bekendste en meest talrijke vogels van ons land. Omdat ze altijd met z'n allen zijn, lijkt het alsof er veel huismussen zijn. Toch zijn hun aantallen sinds de jaren zeventig meer dan gehalveerd.

Broeden

De huismus heeft twee tot drie legsels per broedseizoen met elk 4-6 eieren. Het nest wordt vooral gemaakt onder dakpannen, in gaten en kieren van gebouwen en in mussenkasten. Broedduur: ± 12 dagen. De jongen zitten zo'n 17 dagen op het nest. Als de jongen uitvliegen, worden ze daarna nog 1-2 weken gevoerd door de ouders.

Voedsel

Het menu van de huismus bestaat uit zaden, granen, insecten, bloemknoppen, brood, bessen, pinda's en vetbollen. In broedtijd eten ze voornamelijk insecten.

5 weetjes over de huismus

- 1 Dominante mannetjes hebben meer zwart op de borst dan mussen lager in de rangorde.
- 2 De huismus is een echte huismus, oftewel honkvast. Ze blijven altijd in de buurt waar ze geboren zijn.
- 3 Het hart van een huismus klopt razendsnel; circa 460 x per minuut.
- 4 Niet elke mus is een huismus. Zo zijn er ook ringmussen. Er bestaan ook heggemussen, maar dat zijn geen mussen.
- 5 De huismus is de meest verspreide zangvogel ter wereld. Het vogeltje komt overal in de wereld voor m.u.v. Azië.

De hermelijn

De hermelijn was nog maar net uitgeroepen tot zoogdier van het jaar of er werd een hermelijn bevroren in het ijs gevonden bij Lekkerkerk. Heel bijzonder, want de hermelijn kan goed zwemmen, maar gaat bijna nooit met zijn kop onder water.

De *hermelijn* behoort tot de familie van de marterachtigen. Hij heeft een lange behaarde staart met een zwarte pluimpunt. De dieren zijn tussen de 20 en 30 cm lang, waarvan een derde deel staart is. De hermelijn is een fanatieke jager, die prooien kan pakken groter dan hijzelf. Muizen, vogels en zelfs konijnen. Hij doodt ze met een fatale beet in de nek.

De hermelijn leeft in een hol, meestal een oud mollennest of konijnenhol en verplaatst zich langs heggen, muurtjes, etc. Tijdens de route gaat de hermelijn op zijn achterpoten staan om de omgeving goed te kunnen overzien. Men noemt dit ook wel 'kegelen'. Hermelijnen kunnen goed klimmen en jagen soms zwemmend.

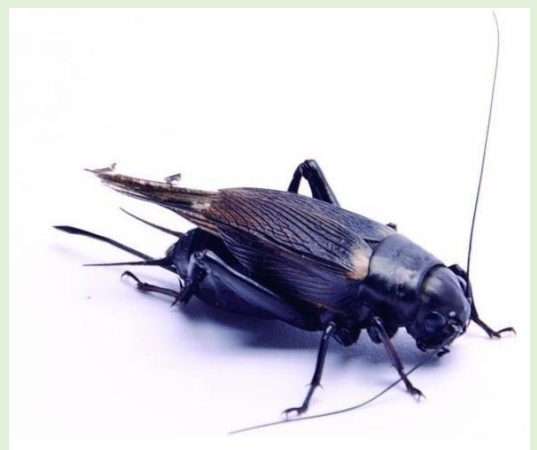
Vacht

De hermelijn heeft een zomer- en een winter-vacht. In de zomer is die roodbruin en wit op de borst, in de winter is het soms wit. Het staartpuntje blijft altijd zwart. Vanwege onze zachte winters neemt het aantal witte hermelijnen in ons land af. In een sneeuwloos landschap heeft het immers geen zin om van kleur te veranderen.

Tot 1994 mocht er op de hermelijn worden gejaagd. Inmiddels zijn ze in een groot deel van ons land beschermd. Het gaat niet goed met de hermelijn. Ze worden gevangen en gegeten door uilen en vossen. Maar ook veel worden verkeersslachtoffer of lijden aan parasieten. Ook lopen de aantallen terug door afname van hun leefgebied en afname van het aantal woelratten.

De veldkrekel

De veldkrekel is glimmend zwart met gele en rode accenten. Hoewel ze meer dan twee centimeter groot kunnen zijn, is het een uitdaging om de veldkrekel te zien te krijgen. Zijn kenmerkende 'kri-kri-kri'-geluid is wel al van honderden meters afstand te horen. Dat maakt het mannetje door zijn vleugels op te tillen en over elkaar te wrijven. Vrouwen worden aangetrokken door dit liefdeslied. Maar als hij een mens hoort aankomen, schiet hij snel in zijn holletje.

Deze soort, die vroeger op onze zandgronden overal algemeen voorkwam, vind je nu helaas alleen nog maar op een aantal heidevelden. Je zult naar bijvoorbeeld de Hoge Veluwe of Brabant moeten om hem te horen. De soort staat daarmee symbool voor het enorme biodiversiteitsverlies op het platteland. Waar vroeger de veldleeuwerik en de veldkrekel samen de sfeer bepaalden in weilanden en akkers, is het nu akelig stil.

IVN Noord-Groningen wint prijs met vlog

Bericht van het bestuur

Onze voorzitter Larry Gardiner had gelezen op de website van NOV.nl over de Nationale Vrijwilligersprijzen.

“De Nationale Vrijwilligersprijzen zet vrijwilligersorganisaties in het zonnetje. Doe mee en vertel wat je aangrijpt in jouw vrijwilligerswerk. Wat maakt wat je doet zo mooi? Vertel het ons in een vlog van 1 minuut!”

Niemand van het bestuur had ooit een vlog gemaakt maar met een workshop van het NOV is het toch gelukt eentje te maken waarin we geprobeerd hebben duidelijk te maken waarom natuureducatie belangrijk is:

Met onze activiteiten proberen we jong en oud enthousiast te maken voor de natuur. Want wie eenmaal ziet hoe mooi en interessant de natuur is, die gaat er ook goed voor zorgen. En zo hopen we de natuur te behouden, zodat niet alleen wij maar óók de generaties na ons kunnen genieten van de natuur.

En blijkbaar viel de vlog in goede aarde want we hebben er een leuke geldprijs mee gewonnen! Zie website voor alle ingestuurde vlogs:

<https://vrijwilligerswerk.nl/nationalevrijwilligersprijzennl/aanmeldingen/>

Tip van Ria van den Akker

Bezoek het natuurmuseum van bioloog Klaas Nanninga in stad Groningen.

‘Jarenlang verzamelen van allerlei moois uit de natuur van de hele wereld leidden tot een indrukwekkende natuurverzameling’.

<https://www.klaasnanninga.nl/>

Sneeuwklokieswandeling bij de Wytsemakooi

Verslag van de excursie in de eendenkooi van Uithuizermeeden 24 februari 2024 door de redactie

Arie Beemsterboer en Wim Bosscher, beide vrijwilliger van de Wytsemakooi van Natuurmonumenten, waren deze dag de gidsen. Beide heren namen een groep mensen onder hun hoede en vertelden over de historie en de werking van de kooi.

Altijd weer bijzonder als mensen van dichtbij komen en nog nooit bij deze kooi zijn wezen kijken, of zelfs niet van het bestaan afwisten. Deelnemers zijn altijd weer aangenaam verrast over deze bijzondere plek.

Daarnaast was er ook aandacht voor de planten, struiken en paddenstoelen die in de kooi staan. Er waren nog nooit zoveel rode kelkzwammen als dit jaar.

rode kelkzwam

de *vlier* begint uit te lopen, met een vangpijp op de achtergrond

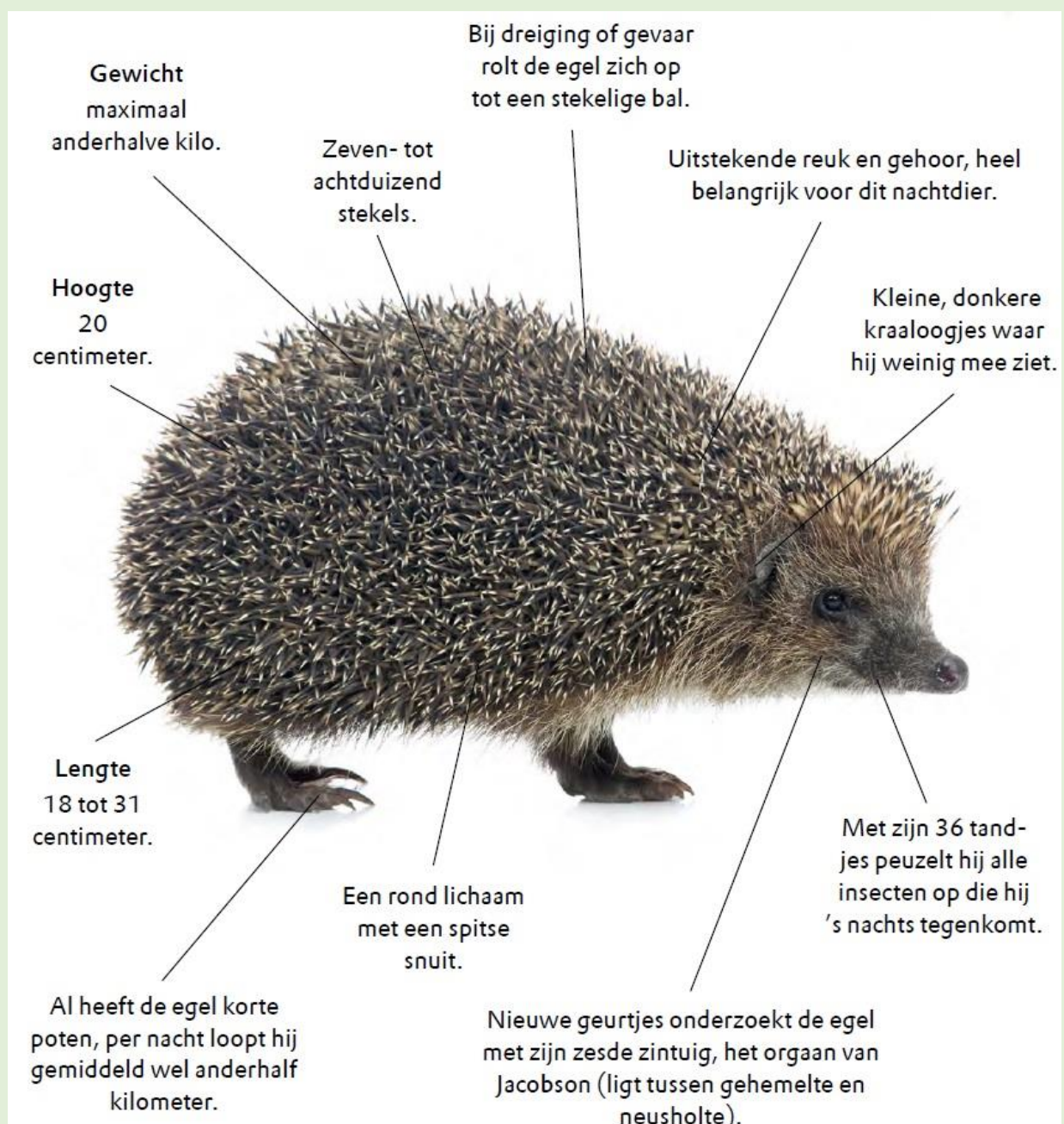
Dank aan Wim en Arie voor hun deskundige begeleiding en Johanna voor de organisatie.

Help de egel

Door de redactie a.d.h.v. website Egelbescherming Nederland en van Natuurmonumenten

Het aantal egels gaat al jaren sterk achteruit; in 10 jaar tijd is de helft van alle egels verdwenen. Hoe dat komt? Ze hebben steeds minder ruimte om te leven. Ze raken uitgehongerd, vergiftigd of worden overreden. Per jaar sneuvelen 135.000 egels in het verkeer. Ze hebben onze hulp dus hard nodig!

Gelukkig is er ook goed nieuws voor egels. Nederland heeft in totaal namelijk 3 miljard m² aan tuin. Tuinen vormen een goede plek waar ze voedsel vinden en kunnen schuilen. Je kunt met jouw tuin een verschil maken. En denk niet dat in jouw tuin geen egels zijn, ze komen zelfs in kleine stadstuintjes voor.

Zo kan je egels helpen

Maak één of meer rommelhoekjes

Veeg in de herfst bladeren en takken n een hoek van de tuin en maak er een hoopje van, onder een heg of struik. Zo creëer je een plek waar ze hun winterslaap kunnen houden en tijdens andere seizoenen overdag kunnen slapen. Egels doen dat ook wel in een composthoop of in een stapel boomstammetjes.

Zorg voor een gedekte tafel

Wil je egels in je tuin, zorg voor zoveel mogelijk variatie in je tuin. Plant inheemse planten en struiken, deze trekken de meeste insecten aan, die zijn voedsel voor egels (en trouwens ook voor veel vogels). Wil je egels extra verwennen? Zet dan wat egelvoer of kattenbrokjes neer. Geen melk, daar krijgen ze diarree van.

Zet schaaltes met water neer

Egels hebben water nodig. Gebruik schaaltes met een lage rand zodat ze er goed bij kunnen. Heb je een vijver, zorg dan wel dat egels eruit kunnen klimmen.

Leg een egelsnelweg aan

Egels leggen per nacht 1 tot 2 km af om genoeg voedsel te vinden. Ze lopen dus vaak door meerdere tuinen. Door schuttingen zijn ze gedwongen om via de weg te lopen, met gevaar voor overrijding. Een egelsnelweg biedt uitkomst; maak een doorgang in de schutting van 15x15 cm of graaf een tunnel onder je schutting door.

Maak/koop een egelhuis

Zorg voor een smalle entree tegen insluipers (bv steenmarter) en zorg dat de opening niet naar het N of NO is gericht. Zet het huisje het liefst bij dichte begroeiing, zodat ze ongezien hun huisje in kunnen. Op internet kan je bouwtekeningen vinden om een egelhuis te maken.

Leerlingen planten Tiny Forest in Uithuizermeeden

Verslag en foto's van de plantdag 4 april jl. door de redactie

Donderdag 4 april jl. plantten leerlingen van CBS de Noordkaap en NBS de Sterren in Uithuizermeeden hun eigen Tiny Forest, o.l.v. Kees Siderius van IVN Regio Noord. Ik heb de hele dag mogen assisteren en af en toe de taak van Kees mogen overnemen.

Een Tiny Forest® is een dichtbegroeid, inheems bos ter grootte van een tennisbaan. Het bos wordt aangelegd volgens de bosbouwmethode van de Japanse professor Miyawaki. IVN heeft een soort patent op de Tiny Forest, zodat zij als enige natuurorganisatie deze bosjes bij scholen mogen aanleggen, die de naam Tiny Forest mogen dragen.

Alle leerlingen van de 2 basisscholen hebben geholpen bij het planten van de 600 (!) bomen. Zij kwamen in groepjes langs en kregen uitleg hoe ze het boompje moesten planten zodat deze de beste kans heeft om te overleven. Er zijn 25 verschillende inheemse soorten geplant, o.a. ribes, kornoelje en vlier. De grond is met mulch bedekt, zodat de grond niet te snel uitdroogt en om onkruid tegen te gaan.

Er werd gewerkt in tweetallen. Waarbij de één met een schep een gat maakte en de andere de boom vasthield. De stevige kleigrond maakte het niet gemakkelijk voor de kinderen. Na afloop werden de kinderen beloond met een medaille en een appel.

De groepen 5 en 6 van de scholen worden de Tiny Forest Rangers. Zij beschermen en onderhouden het bos.

Wethouder Karen Hamsens van de gemeente Het Hogeland onthulde samen met de sponsor VolkersWessels een plakkaat bij de ingang van het bos '**Meister Holt**'.

Positieve effecten

- Een Tiny Forest stimuleert biodiversiteit: het bos bestaat uit veel verschillende soorten bomen, die insecten en vogels aantrekken.
- Een Tiny Forest voor de deur geeft mensen de kans om de natuur in de eigen leefomgeving te ontdekken en erover te leren.
- De aanleg van Tiny Forests vergroot de waterbergingscapaciteit, verbetert de luchtkwaliteit, en gaat hittestress tegen.
- Tot slot heeft een bos een positief effect op de gezondheid: meer natuur in de buurt kan zorgen voor minder stress en stress gerelateerde klachten.

Interessante stinzenplanten excursie in Rasquert

Verslag van de excursie 6 april door de redactie, foto's Wim Bosscher, Johanna Klatter en redactie

Rasquert – Wat een mazzel hadden we met het prachtige weer tijdens onze stinzenplanten excursie in Rasquert. Bewoner Michiel Boekschoten leidde ons rond.

Ooit heeft op dit terrein de Meymaborg gestaan. Deze is afgebrand. Onder de grond liggen nog de restanten van de fundering. De huidige villa is in 1868 gebouwd, oorspronkelijk als burgemeesterswoning. De familie Boekschoten woont er sinds 1964.

De familie heeft enorm veel stinzenplanten in hun tuin aangeplant. En die doen het bijzonder goed op de Groninger klei. Soms zelfs te goed, zoals het *armbloemig look*. Deze proberen ze nu in de tuin d.m.v. het afdekken met stukken karton terug te dringen. Bijzonder is dat er twee verschillende versies van deze plant zijn, beiden

met dezelfde naam *Allium paradoxum*. Ze verschillen in bloeiwijze en in voorplantingsmanier. De één doet dat via bolletjes, de ander (rechter foto) via zaad.

De vele sneeuwklokjes en winterakonieten waren uitgebloeid, maar er waren nog genoeg andere (stinzen)planten om te bekijken, zoals daslook, vingerhelmbloem, holwortel, slanke sleutelbloem, boshyacinthen, daslook, kievitsbloemen (waarover later meer in deze Pommel), groot hoefblad, kerstrozen, voorjaarszonnebloem, ossentong, vaste judaspenning etc.

Michiel: 'De lente begint als ik de eerste hommeltje weer op het longkruid zie'.

Ook andere minder bekende planten hebben we gezien zoals bolletjeskruid (foto links), éénbes en de zeldzame paarse schubwortel (foto rechts). De laatste heeft geen stengel en geen bladeren, ze parasiteert op de wortels van wilgen en populieren. Over het eten van mieren, waarover Michiel het had, heb ik niets terug kunnen vinden op internet.

De tuin lijkt wat wild, maar er wordt goed nagedacht welke plant waar wordt neergezet. Er worden nog steeds nieuwe planten en struiken geplaatst, zoals jostabessen en aronia's.

Verder mogen doden bomen blijven staan of liggen en er zijn takkenrillen gemaakt. De takkenrillen zorgen voor schuil- en nestplekken voor dieren en er ontstaat een eigen microklimaat in de tuin.

Het geheel vormt een walhalla voor insecten en vogels en andere dieren. Zo zagen we meerdere spechtennesten, waarvan eentje op nog geen meter hoogte. En omdat dode bomen en takken blijven liggen krijgen ook paddenstoelen hier een kans. Ik denk dat niemand van ons ooit zoveel judasoren (1e foto) op één boomstam had gezien. Zeker honderd. Verder zagen we *tonderzwammen*, *elvenbankjes* en een *roodgerande houtzwam* (2e foto).

Michiel Boekschoten werd met een presentje bedankt voor de mooie rondleiding.

Natuurmarkt Lauwersnest

Kort verslag van de natuurmarkt op zaterdag 20 april bij Lauwersoog door de redactie

Het bestuur stond 20 april jl. met een stand buiten op de Natuurmarkt bij het Lauwersnest georganiseerd door SBB en NP Lauwersmeer. Door het slechte weer kwamen helaas weinig bezoekers op de markt af. De bezoekers die langs kwamen hebben we verteld over onze afdeling en over de activiteiten die we organiseren.

Wel geslaagd was het vissen met schepnetjes dat we organiseerden voor kinderen op het terrein. Er werden stekelbaarsjes, paddenvisjes, libellelarven, waterjuffer larven, een bloedzuiger, poelslakjes en allerlei torretjes gevangen.

Opening nachttuin en kunstwerk bij Noordpolderzijk

Door de redactie

Woensdag 8 mei jl. was de officiële opening van de nachttuin en het kunstwerk Sterrenzijk bij Noordpolderzijk, beiden onderdeel van het programma 'Donkerte van de Wadden'. Gekozen was voor Noordpolderzijk omdat dit één van de donkerste plekken in Nederland is.

In de nachttuin, ontworpen door Landschapsbeheer Groningen, staan planten als *daslook*, *look-zonder-look*, *kamperfoelie* en *grote teunisbloem*. De laatste twee bloeien 's nachts om nachtvlinders te lokken. In de bosrand staan eetbare planten als *zwarte bes*, *herfstframboos*, *hazelnoot* en *honingbes*.

Op de grond tussen de bomen staan egelhokjes en in de bomen komen mandjes voor ransuilen.

IVN Noord-Groningen was benaderd om een deel van de nachttuin te beheren. Op de ALV van 2024 is door de leden besloten deze verantwoordelijkheid niet op ons te nemen.

Omdat de penningmeester en secretaris van de afdeling meerdere gesprekken met medewerkers van Donkerte van de Wadden hierover hebben gevoerd, waren zij uitgenodigd en aanwezig bij de opening.

Plant in beeld: de wilde kievitsbloem

Door de redactie n.a.v. een idee van de Werkgroep Wilde planten Bron: roots magazine

Familie: Leliefamilie (Liliaceae)

Wetenschappelijke naam: *Fritillaria meleagris*

Bloeitijd: april en mei

Hoogte: 20 – 30 centimeter

Bloemvorm: klokvormig en hangend

Bloemkleur: wit en paars-gevekt

Wilde kievitsbloemen zijn zeldzaam in Nederland. In de drassige graslanden van de Overijsselse Vecht en het Zwarte Water bij Zwolle bloeien ze nog in duizendtallen en geven ze de weilanden een paarse gloed. Veel graslanden en uiterwaarden zijn rijker aan voedingsstoffen geworden en daar kan de kievitsbloem niet goed tegen.

De band tussen de kievitsbloem en de hommel

Hommels zijn van levensbelang voor de kievitsbloem. Hommelkoninginnen die rond maart, april ontwaken hebben veel nectar nodig om een nieuw volk te kunnen stichten. Kievitsbloemen hebben die nectar volop in de aanbieding. Daar staat echter wel iets tegenover: bestuiving door de hommel. De nectar zit bij een kievitsbloem echter diep verscholen in de bloem. Geen insect kan daar bij komen, alleen de hommel. Dat werkt als volgt: de hommel komt aanvliegen, haakt zich vast aan het puntje van het bloemblad – nagel genaamd – en slingert zich zo diep de bloem binnen en bestuift deze vervolgens.

Wat veel mensen niet weten is dat de paarse kleur die de bloemen vaak hebben, niet de oerkleur is, die is wit. De paarse kleur ontstaat doordat de plant afvalstoffen afscheidt en 'opbergt' in de bloemdelen.

Moestuinen op scholen in Het Hogeland

Door Jeanine Blokzijl, moestuincoach

In gemeente Het Hogeland zijn er steeds meer scholen die graag een schooltuin willen om hun leerlingen een andere manier van leren aan te bieden. Want in de moestuin leer je niet alleen hoe groenten groeien, over bodemdieren en vliegende insecten, maar je kunt er ook met rekenen en taal aan de slag.

Stichting AndersWijs is in het leven geroepen om een paraplu te vormen voor wat twee bevlogen, ondernemende vrouwen die kinderen gunnen om ook op andere manieren te leren, al een aantal jaren deden: scholen ondersteunen bij het starten en runnen van een schoolmoestuin.

Als moestuincoach ben ik bij dit mooie project betrokken geraakt en ik beleef ontzettend veel plezier aan het werken met de kinderen in en om de tuin. Ook het samen pionieren met AndersWijs en andere moestuin-coaches zorgt ervoor dat mijn hart sneller gaat kloppen.

Insectendorpen

Een ander project van AndersWijs is het bouwen van een insectendorp met kinderen op hun schoolplein. Dat wordt in samenwerking met IVN regio Noord gedaan. Het zou geweldig zijn wanneer deze insectendorpen regelmatig worden onderzocht op bewoners. Daarvoor kunnen we hulp gebruiken van vrijwilligers die het leuk zouden vinden om bij een insectendorp in de buurt eens met kinderen op onderzoek uit te gaan wat er zoal rondom het insectendorp gebeurt.

Wie interesse heeft om betrokken te zijn bij een van de bovenstaande projecten, neem dan contact met mij op: jeanineblokzijl@buitenluitjes.nl / 06-142 112 94.

Zomeravondfietstochtjes 2024

Door Johanna Klatter en de redactie

14 mei 2024 – Menkeborg en Rensumaborg

Konden we vorig jaar nog melden dat bij de Menkemaborg de *grote keverorchis* zich uitgebreid. Dit jaar staat er slechts 1 exemplaar langs de oprijlaan. Werkzaamheden (oprullen en opnieuw inzaaien) van de berm hebben helaas de orchideeën de das om gedaan. Twee dagen later was ook de laatste keverorchidee met beschermstokjes en al omver gemaaid.... Het bestuur gaat hierover een mail sturen naar de Menkemaborg zodat dit hopelijk in de toekomst niet weer gebeurt. Het *daslook* was al bijna uitgebloeid. Verder veel *gewoon vogelmelk* dit jaar. Dat was ook het geval bij de Rensumaborg. Gelukkig daar nog 10 exemplaren van de keverorchis en verder natuurlijk het prachtige *Haarlems klokkenspel*. Onderweg nog een aantal minder bekende planten gezien zoals *kleverig ogentroost* (foto 1) en *knopig helmkruid* (foto 2). Bij de kikkerpoel van de Rensumaborg zagen we meerdere atalanta's en Europese hoornaars op een es zitten. De insecten zaten zich te goed te doen van het overschot aan suiker dat de boom uit zijn kieren perst.

29 mei 2024 – Berm Boterdiep tussen Doodstil en Rottum

Langs het Boterdiep heel veel (reeds uitgebloeide ratelaar), en ook het *slangenlook* breidt zich uit. En ook dit jaar weer paarse en gele morgensterren.

De beheerders van deze berm, Joke & Jurko Boerma uit Rottum, zijn door de Vlinderstichting genomineerd voor de titel van BovensteBeste bermbeheerder. Eind juni wordt bekend gemaakt of ze de titel ook hebben gewonnen.

4 juni 2024 – Langs het Meedstermaarpad naar Oldenzijl

Door het vele riet dat langs het Meedstermaar groeit zijn hier altijd veel rietvogels te horen. De *rietzanger* en *kleine karekiet* vallen niet mee uit elkaar te houden qua zang. Ook een lantaartje (juffer) werd gespot, herkenbaar aan het zwarte lijfje met turquoise eindpunt. Er werd gepauzeerd bij de klap van Oldenzijl. Vanwege het dreigende onweer werd het deze avond een kort fietstochtje.

IVN Noord-Groningen op markt op Ewsum (Middelstum)

We staan zaterdag 24 augustus van 10.00 – 16.00 uur met een stand op de streekproductenmarkt van Ewsum. We gaan reclame voor de afdeling maken, en organiseren een aantal natuuropdrachtjes voor kinderen. Wil je (een paar uur) meehelpen? Heel fijn, mail dan naar ivnnoordgroningen@hotmail.com.

Ingezonden foto's

De *grote keizerslibel* (links de blauwe man, rechts de groene vrouw) is de grootste libellensoort van Nederland. De foto is gemaakt door Arie Beemsterboer op de slootjesdag in Uithuizermeeden.

De grote keizerslibel is vooral te vinden bij plassen met veel andere insecten (= voedsel).

Maria Woortman maakte deze mooie foto van de *blauwborst* in haar woonplaats Wirdum. Dit mannetje heeft eten in de bek bestemd voor zijn jongen.

Het aantal blauwborsten in Nederland is groeiende.

Workshop 'Meer natuur in je tuin'

Verslag van de workshop door Jan Langelaar en Auko Bleker

Jan en Auko zijn niet alleen leden van onze afdeling maar ook lid van Groenplatform Het Hogeland (GPF). Dit platform is voortgekomen uit het burgerinitiatief *Bedum Bij Vriendelijk* uit 2019. Het GPF zet zich in voor **verbetering van de biodiversiteit** in gemeente Het Hogeland.

Om zelf actief met dit thema bezig te zijn wilden wij een cursus geven aan mensen, die hun tuin op een zo natuurlijke manier willen inrichten. Met meer oog voor inheemse planten en dieren, kortom de natuur terugbrengen in de tuin.

Jan: *“Wij trekken hiervoor één avond uit, we vragen de mensen vooraf foto’s en/of een tekening te maken van de tuin. Wij houden dan een korte inleiding, hebben het over tien groene principes en aan welke groene knoppen je kunt draaien en vragen de cursisten naar hun motivatie, waarna ze aan de slag kunnen met (kleur)potloden en papier om een ontwerp te maken. Voor de inspiratie liggen er diverse tuinboeken ter inzage en wij lopen rond voor vragen en eventuele tips.”*

Auko: *“En dat in één avond? Is dat volgens het Pippi Langkous principe ik weet niet of ik het kan dus gaat het wel lukken? Hoeveel deelnemers verwacht je?”*

Een levende tuin maak je zelf

Woensdag 22 mei is de eerste datum, daarna hebben wij nog 2 data voor als er meer zijn. In de aanloop naar de 1e datum draaide de PR boven verwachting en het aantal aanmeldingen ook. Afspraak was om 20 mensen per avond toe te laten. Binnen de kortste keren waren de 3 avonden volgeboekt. We hebben via de IVN website cursusboeken “Een levende tuin maak jezelf” gekocht om uit te reiken aan de cursisten.

Op de eerste avond in de kas achter het Terra-college in Winsum liet de elektriciteit ons in de steek. Jan had koffie, thee en koek meegenomen, maar in de kas geen stroom.

Flexibiliteit is op onze leeftijd wel een dingetje, maar gelukkig konden we in het dierenverblijf wel koffie zetten.

En de workshop? Je leert tuinieren met de handen op de rug en bewaar rommelhoekjes. Maar denk ook vanuit een dier, die is op zoek naar voedsel, veiligheid, voortplanting, variatie en vocht. Overleg met jouw medecursist hoe die het aanpakt, maak een bijenboog. Onze cursisten kwamen van Hornhuizen tot aan Haren. Leuk om te zien: er waren twee tafels van ieder 4 mensen, die heel goed waren voorbereid en samen met één ontwerp per tafel bezig waren. Ondanks de startproblemen was iedereen heel tevreden, dus wij ook.

Nachtvlinders

Foto's van Arie Beemsterboer

In Nederland leven meer dan 2400 soorten vlinders; 53 dagvlinders, ca. 865 macro-nachtvlinders en ruim 1480 soorten micro-nachtvlinders.

Arie Beemsterboer probeert sinds juni vorig jaar nachtvlinders in hun tuin te lokken met een LED-emmer met een 12 volt accu. Inmiddels staat de teller op 110 (!) verschillende soorten, waarvan sommige zeer zeldzaam zoals de 'waddenkaartmot'.

tweestreepvoorjaarsuil

gerande spanner

gezoomd valkmot

Slootjesdag 2024

Verslag van de kinderexcursie 8 juni jl. bij de Rensumaborg, foto's Johanna en redactie

‘Waarvoor is een insectenhotel’ vraagt Hilde aan de zeven kinderen die zich voor Slootjesdag hebben opgegeven. De 5-jarige Tom weet het ‘daar kunnen insecten wonen’. Daarna door het hoge gras om een paar mooie rietorchideeën te bekijken. Dit jaar slechts 3 kunnen vinden. Van Johanna krijgen de kinderen de opdracht gele bloemen te zoeken. Er worden 3 soorten gevonden; *boterbloem*, *penningkruid* en *gele lis*. In het gras wordt door de kinderen nog een *grote keizerslibel* gespot.

Maar het vissen met een schepnetje in de plas blijft het leukst voor de kinderen. Aan de hand van zoekkaarten wordt uitgezocht wat er gevangen is. Veel *kikker-visjes*, *bootsmannetjes* en *salamanderlarven*.

De vangst wordt bij Arie ingeleverd. Daar worden ze in 2 aquaria gedaan. In totaal zijn er 14 verschillende soorten waterdiertjes gevonden.

De meest bijzondere zijn misschien wel de *waterschorpioen* (met de lange luchtpijp aan het eind van het lijf) en een larve van de *geelgerande watertor* (tweede foto).

Ook altijd een succes is het maken van een bootje van riet. Ook de (groot)ouders vinden dit leuk. De excursie is bijna ten einde als nog een moeder met 2 kinderen komen. Beide kinderen vissen nog even met een schepnet, en vangen gelukkig ook nog wat, o.a. libellelarven.

concentratie voor het vouwen van een rietbootje

Aan het eind zijn alle gevangen beestjes weer in het water teruggezet. Elke familie kreeg een waterdiertjes-zoekkaart mee naar huis en elk kind kreeg een 'slootjesexpert'-button.

Redactie: thuis heb ik op www.waterdiertjes.nl de vangst ingevoerd. De plas kreeg op basis daarvan een 7.4. Het gemiddelde van een plas in Nederland is een 6. Dus met de waterkwaliteit van deze plas zit het wel goed.

Jonge vogels

Bron: Vogelbescherming Nederland, foto's redactie

Van mei tot juli worden Vogelbescherming en vogelopvangen (te) vaak gebeld met de vraag: wat moet ik doen met een gevonden vogeltje?

Het is normaal dat jonge vogels hun nest verlaten als ze nog niet kunnen vliegen. Ze passen er gewoon niet meer in en leven een paar dagen in een boom of op de grond tot ze wel kunnen vliegen. In die periode zijn de ouders in de buurt, voeren nog wat bij en leren de jongen zelfstandig worden. In negen van de tien gevallen help je het jong dus het allerbest door het met rust te laten. Zelfs als je de oudervogels niet ziet, zijn ze wel in de buurt. Jouw aanwezigheid geeft de betrokken vogels alleen maar stress, wat overleven juist moeilijker maakt, dus geef het jong de ruimte.

winterkoninkje

pimpelmeesje

knobbelzwaantjes

Terugzetten in nest?

Als het jong klein en kaal is of alleen wat donsveertjes heeft, hoort hij echt nog op het nest. Soms is het mogelijk het kuiken terug te zetten. Doe dit alleen als je zeker weet uit welk nest het diertje kwam en als het er sterk en gezond uitziet. Soms voelen oudervogels namelijk dat er iets mis is, of dat het stervende is. Hoe hard het ook klinkt, dan duwen ze het jong uit het nest, zodat gezonde kuikens meer ruimte en voedsel krijgen en hun overlevingskansen aanzienlijk groter worden.

Zie je het nest en komen de ouders er nog bij? Zet het jong dan voorzichtig, maar snel terug. Vogels zijn geen zoogdieren, dus het geeft niets dat jouw luchtje eraan zit. De ouders zullen het jong meestal gewoon verzorgen. Als het jong nog niet kan vliegen, maar wel gewoon veren heeft, moet je het laten zitten en rust gunnen.

Gevaarlijke plek

Als het jong wel veren heeft, maar in gevaar is, omdat het bijvoorbeeld langs een drukke weg zit of in de buurt van een kat, mag je het verplaatsen. Zet het jong dan op een veilige plek, zoals een beschutte tak in een struik, of wat verder de berm in.

Let op: zet het niet te ver weg. Het kuiken moet op gehooraafstand blijven, anders kunnen de oudervogels het niet terug vinden.

Gewonde vogel

Als een jonge vogel duidelijk ziek of gewond is, bel je de Dierenambulance (Dierenbescherming) via 144 of Dierenambulance (Dierenlot). Je herkent een zieke of gewonde vogel aan bv een slepend pootje, een hangende vleugel of bloed op zijn veren. Ook kan hij helemaal slap zijn of nog kaal met de ogen dicht (zonder nest in de buurt). Bel de Dierenambulance dus niet als het jong veren heeft en gezond oogt.

Twijfelgevalletje

Als je twijfelt bel met een Vogelopvang of -asiel of met de Dierenambulance of Dierenambulance. Zij weten hoe je een gewonde vogel opvangt tot hulp arriveert. Bel NIET met de Vogelbescherming, die heeft nl. geen opvangplaatsen voor gewonde dieren en ook geen reddingsdiensten.

Thuisverzorging

Hoe verleidelijk het soms ook is, neem jonge vogels nooit meer naar huis.

1. Het is niet in het belang van het dier. Ze moeten de kunst van het overleven afkijken van de ouders om zich later te redden in de wereld. En als ze ziek zijn, hebben ze specialistische zorg nodig die jij niet kunt bieden.
2. De wet verbiedt het, je bent strafbaar als je een jonge vogel mee naar huis neemt.

Uitzonderingen

Als je *gierzwaluwen*, *boerenzwaluwen* of *huiszwaluwen* op de grond vindt, is er iets mis en bel je 144.

Een ander apart geval zijn uilskuikens. Die zijn al op zeer jonge leeftijd mobiel en klauteren in en rond hun nestboom ook al zien ze er niet zo uit dat ze dat al kunnen. Laat die vooral zitten waar ze zitten.

jonge *ransuil*

jonge *roodborsttapuit*

jonge *scholekster*

Plantexpeditie

Verslag van het project 'Plantexpeditie' door IVN Groningen in mei en juni door de redactie

IVN Natuureducatie heeft groepen basisschoolleerlingen van o.a. de gemeente Het Hogeland kennis laten maken met de wereld van wilde planten. IVN Noord-Groningen heeft meegedacht over de locaties en het programma. Vier leden (Jan Langelaar, Greetje en Auko Bleker en Hilde van Heuveln) hebben geholpen bij de expeditiedagen bij Ekenstein (Appingedam) en bij het Lauwersnest (Lauwersoog).

Leren over planten

Op deze plantexpeditie is geprobeerd leerlingen wat bij te brengen over planten. Zo leerden ze dat bomen en gras ook planten zijn. En dat gras kan bloeien.

De leerlingen werd verteld uit welke bestanddelen een plant bestaan, wat ze nodig hebben om te groeien, en hoe planten zich vermeerderen.

Dit werd uiteraard verteld op het niveau van de leerlingen, want we hadden de jongste kleuters op bezoek maar ook kinderen uit groep 8.

Brenda Stavast (van 'Het wilde wezen') leert kinderen wat je meeneemt als je gaat wildplukken.

Kijken, voelen, proeven, ruiken

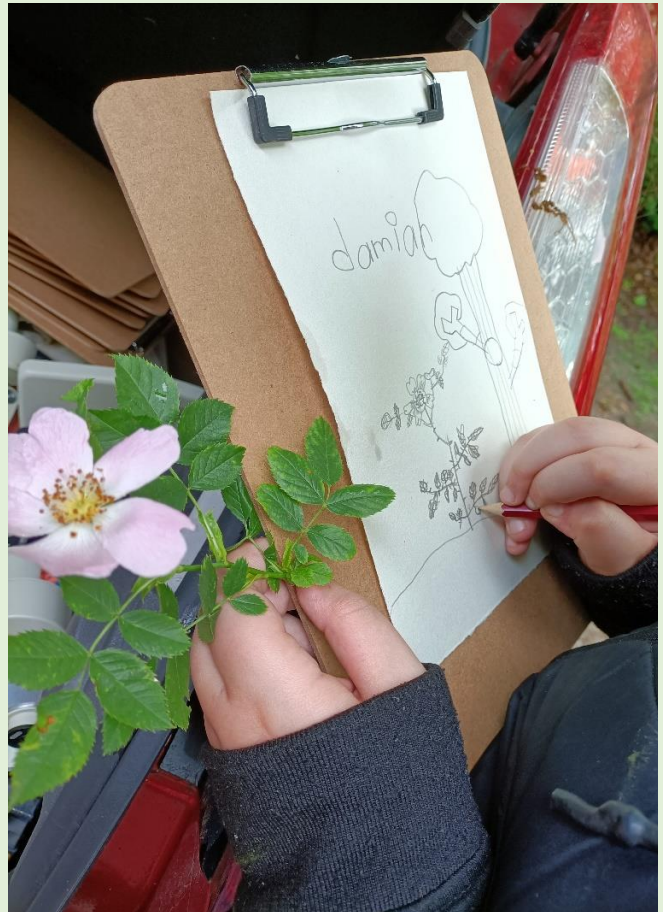
En leerlingen waren niet alleen aan het luisteren, ook de andere zintuigen werden ingezet. Zo zagen en voelden ze dat sommige planten soms ronde en soms vierkante stelen hebben, en dat er soms haartjes of stekels op zitten.

Ze leerden op een veilig manier brandnetels aan te raken, en de kleuters mochten bij Greetje met een blinddoek plantjes voelen.

Ze roken aan de wortels van nagelkruid, aten bloemblaadjes van de hondsroos, kauwden op zuring en maakten samen met Auko een bosparfum van planten.

Creatief bezig

Ook mochten de kinderen hun creativiteit de vrije loop laten tijdens het tekenen en drukken van natuurkunst. Verder werden er planten in klei gedrukt en werden kleine natuurschilderijtjes gemaakt door blaadjes en bloemetjes op papier te plakken.

Beleving

De beleving van de kinderen was het belangrijkste, dus ze moesten vooral een positieve ervaring hebben met de flora (en af en toe de fauna), zodat kinderen hopelijk vaker de natuur intrekken.

En wij ?

Wij (de vrijwilligers van IVN Noord-Groningen) hebben, ondanks het niet daverende weer, leuke dagen gehad. Van Brenda hebben we geleerd welke planten je o.a. kunt eten en we hebben ideeën opgedaan voor kinderenactiviteiten in de toekomst. Als dank kregen we een heel leuk boek over planten ('Briljante planten').

Project Expeditie nieuwe leden

Vraag aan leden over dit project dat georganiseerd wordt door IVN Noord

IVN Noord-Groningen gaat vanaf september meedoen aan het project 'Expeditie nieuwe leden'. Dit project heeft als doel om te werken aan een toekomstbestendige afdeling. Momenteel wordt het meeste werk binnen de afdeling door het bestuur gedaan. Dat is veel werk voor maar vier personen, en daarmee ook heel kwetsbaar want wat als één van hen uitvalt. Daarom zijn we op zoek naar meer actieve leden. Gelukkig hebben we er een paar, maar niet genoeg.

In het project komen meerdere aspecten aan bod, onder andere;

- Hoe kan je nieuwe leden werven en hoe kan je slapende leden activeren;
- Hoe ga je om met nieuwe vrijwilligers;
- Is er samenwerking met andere partijen mogelijk, etc.

De expeditie bestaat uit 5 bijeenkomsten; 3 online en 2 fysieke bijeenkomsten. Je wordt uitgedaagd om anders te leren denken.

Zijn er leden die het leuk lijkt om mee te doen met dit traject? Mail naar de secretaris via ivnnoordgroningen@hotmail.com Samen staan we sterker!

Jeugdbegeleiderscursus

Vraag aan leden over animo voor Jeugdbegeleiderscursus

IVN-Groningen hoopt in 2025 (bij voldoende animo) een verkorte Jeugdbegeleiders-cursus, van 2 zaterdagen, te kunnen geven aan leden van Groningse IVN-afdelingen. Deze cursus is voor iedereen die het leuk vindt om kinderen (6 - 12 jaar) tijdens natuuractiviteiten de natuur van dichtbij te laten beleven.

Je leert iets over natuur, maar dat is niet het belangrijkste. Het gaat vooral over: Hoe breng ik mijn boodschap over? Hoe sta ik voor de groep? Wat is natuurbeleving? Welke andere werkvormen dan 'vertellen' zijn er? Hoe ga ik om met verschillende leeftijden in één groep? Etc.

Lijkt je dit leuk of wil je meer info, mail naar ivnnoordgroningen@hotmail.com.

Informatie over bestuur, lidmaatschap etc.

Larry Gardiner	Voorzitter larry.gardiner@icloud.com
Auko Bleeker	Penningmeester en ledenadministratie a.bleker@home.nl
Hilde van Heuveln	Secretaris, redacteur en websitebeheerder oscarenhilde@hotmail.com
Johanna Klatter	Algemeen lid en activiteitencoördinator jcfklatter@gmail.com
Heb je te maken met of maak je je zorgen over ongewenst gedrag binnen de afdeling, neem contact op met:	
Ildikò Pòsta	Vertrouwenscontactpersoon postaildi1@gmail.com

Adressen

Mailadres: ivnnoordgroningen@hotmail.com

Postadres: Barmerweg 4 – 9997 NH Zandeweer

Website: www.ivn.nl/afdeling/noord-groningen

FaceBook: www.facebook.com/ivnnoordgroningen/

Contributie

Leden betalen € 25,- per jaar, hebben gratis toegang tot onze activiteiten, ontvangen 2x per jaar ons nieuwsblad De Pommel en 4x per jaar het landelijke IVN-tijdschrift '*Mens en Natuur*'. Je kunt gratis of met korting deelnemen aan (landelijke) activiteiten, (online)cursussen en lezingen en krijgt 10 % korting in de webwinkel.

Huisgenootleden betalen € 12,50 per jaar en hebben dezelfde rechten als leden.

Jeugdleden (tot 18 jaar) betalen € 3,- en donateurs minimaal € 10,-.

Zij hebben gratis toegang tot alle activiteiten en ontvangen De Pommel.

Bankrelatie: NL40 RABO 0363 6609 68 t.n.v. IVN Noord-Groningen

IVN Noord-Groningen is fiscaal een ANBI (Algemeen Nut Beogende Instelling). Om aangewezen te worden als ANBI dient de instelling jaarverslagen te publiceren. Deze gegevens zijn te vinden op onze website onder "Over de afdeling".

Adverteren in De Pommel?

Informeer via ivnnoordgroningen@hotmail.com naar de mogelijkheden.

1 pagina A5 - € 50,00 / jr	½ pagina A5 - € 25,00 / jr	¼ pagina A5 - € 12,50 / jr
----------------------------	----------------------------	----------------------------

Activiteiten programma 2^e helft 2024 IVN Noord-Groningen

Meld je uiterlijk 24 uur van te voren (liefst eerder) aan bij Johanna Klatter via:
jcfklatter@gmail.com of 06 408 386 09

Vrijdag 6 september 2024

Huiszwaluwen en vleermuizen excursie

door Kor Groeneveld en een medewerker van de Stichting Vleermuizengroep Groningen

Tijd: 20.00 uur – ca. 23.00 uur

Locatie: Lageweg 49 – 't Lage van de Weg

Woensdag 9 oktober 2024

Speuren naar paddenstoelen (voor kinderen 6 t/m 12 jaar met begeleider)

Tijd: 15.00 – ca. 16.30 uur

Locatie: Rensumaborg – Rensumalaan 3 - Uithuizermeeden

Zaterdag 12 oktober 2024

Op zoek naar paddenstoelen

Tijd: 10.00 – ca. 11.30 uur (aansluitend iets drinken op het borgterrein voor wie dat wil)

Locatie: start op de parkeerplaats van de Fraeylemaborg – Hoofdweg 30 - Slochteren

Zaterdag 2 november 2024

Landelijke Natuurwerkdag: Bomen knotten

Inloop: 9.00 uur. Werktijd: 9.15 - 14.30 uur

Locatie: Knijpsterweg 6 - Zandeweer (bij Barbara de Beaufort en Just van Es)

Zaterdag 9 november 2024

Microscopie-middag 'Bekijk het'

Vrije inloop voor iedereen, neem evt zelf voorwerpen mee om met een microscoop te bekijken

Tussen: 12.00 – 16.00 uur

Locatie: op Ewsum (in de grote kas) – Oosterburen 1 - Middelstum

Zaterdag 23 november 2024

Vogels kijken in het Lauwersmeergebied o.l.v. gids Jörgen de Bruin

Tijd: 9.00 uur – ca. 12.00 uur

Startlocatie: Activiteitencentrum Lauwersnest – De Rug 1 - Lauwersoog

Dinsdag 14 januari 2025

Wilde planten

Lezing door Ben Westerink, landschapsdeskundige en vegetatie-onderzoeker

Tijd: inloop 19.15 uur, start 19.30 uur – 21.30 uur

St Vincentiusgebouw, St Vincentiusstraat 6 – Uithuizen

